

VERSLAG WERKPLAATS 5

Van elke werkplaats wordt een sfeerverslag gemaakt: een combinatie van een beschrijving en foto's, de presentaties die gebruikt zijn en belangrijkste resultaten. Het sfeerverslag is ter informatie. De resultaten van de werkplaats worden door het projectteam verwerkt en gebruikt in de daaropvolgende werkplaats(en). Als u iets opgevallen is in dit verslag, of u wilt er op reageren, neem dan contact op met Tim Smit (tsmit@aaenmaas.nl, 06-57931631).

Overzicht van de middag

Op vrijdag 25 mei 2018 stond Werkplaats 5 in het teken van de beoordeling van alternatieven vanuit verschillende perspectieven. Dat had twee doelen. Hiermee wordt voor het projectteam duidelijk welke criteria voor de werkplaatsdeelnemers van belang zijn. Voor de werkplaatsdeelnemers wordt duidelijk hoe het vervolgproces er uit ziet, welke hoofdcriteria worden gehanteerd en welke bespreekpunten daarbij een rol spelen. Voor de deelnemers betekende de aanpak dat ze zich moesten verplaatsen in wat de alternatieven ook voor anderen kunnen betekenen.

De middag begon dit keer anders dan de voorgaande werkplaatsen, met een actieve start. De deelnemers werden direct aan het werk gezet om na te denken over wat verschillende rollen voor verschillende alternatieven konden betekenen. Als oefenronde werd aan de deelnemers gevraagd om naar het alternatief te lopen wat volgens hen direct mocht afvallen, en daarna om naar hun voorkeursalternatief te lopen. Hierna kwam het echte werk. Zo kregen de deelnemers als eerste de rol van natuurliefhebber en werd gevraagd om naar het aantrekkelijkste alternatief te lopen vanuit hun beleving van de natuurliefhebber. Daar kregen ze twee vragen die ze op post-it's moesten schrijven:

Vraag A: Wat is het doorslaggevend criterium waardoor je voor dit alternatief kiest?

Vraag B: Wat dient geschrapt te worden uit dit alternatief?

Hierop volgend kwamen de rollen aanbod van bewoner, ondernemer, recreant, landschap en cultuurhistorie liefhebber. Tenslotte mochten ze zich verplaatsen in de rol van de bestuurder die alles moet afwegen en keuzes moet maken. Voor elke rol mochten de deelnemers opnieuw hun voorkeursalternatief kiezen. Per rol per alternatief is daarna gezocht naar overlappende criteria en argumenten.

In het tweede deel van de werkplaats werd door werkplaatsleider Jan Bouman een toelichting gegeven op het verdere proces. Hierbij staat de volgende hoofdvraag centraal: 'Is er sprake van een krachtig samenspel tussen dijkverbetering, rivierverruiming en gebiedsontwikkeling, waarmee de kansen die zich voor de regio voordoen benut worden? Zo ja, hoe ziet het bijpassende set van maatregelen er dan uit?'

In de afgelopen vier werkplaatsen hebben we de zes mogelijke alternatieven opgebouwd. Vanuit deze brede basis gaan we in de komende periode drie kansrijke alternatieven ontwikkelen. De kansrijke elementen uit de zes mogelijke alternatieven worden daarvoor tot drie nieuwe logische en onderscheidende combinaties ontwikkeld. Hiervoor worden drie hoofdcriteria voor selectie gebruikt:

1. Het moet bijdragen aan de (beleids)doelen voor gebiedsontwikkeling
2. Het moet haalbaar zijn: uitvoerbaar voor 2025/2028, aansluitend op de bestuursovereenkomst / MIRT onderzoek, betaalbaar en draagvlak
3. Belangrijke (milieu)effecten

Daarna zijn de bespreekpunten die het projectteam ziet voor de ontwikkeling van de kansrijke alternatieven door Jan Bouman toegelicht. Berto Meeuwissen (leider ingenieursteam) maakte hierbij de verbinding met wat ingebracht is door de werkplaats deelnemers in het eerste deel van de werkplaats.

Aan het einde van de werkplaats kregen de deelnemers nog de kans om de alternatieven te scoren. Ze kregen hiervoor drie stickers en konden deze verdelen over verschillende voorkeursalternatieven, of concentreren op één. In de afsluitende marktrode konden alle deelnemers de resultaten bekijken.

Terugblik op de sfeer

Tijdens het eerste deel van de werkplaats, waarbij de deelnemers verschillende rollen aan moesten nemen en hiermee alternatieven moesten beoordelen, werd goed en constructief gewerkt. De kans om hun voorkeur uit te spreken kwam op het goede moment. De deelnemers vonden het prettig om direct aan de slag te gaan. Sommige deelnemers startte wat twijfelend, en de overzichtstabel van de

alternatieven werd veelvuldig doorgenomen. De deelnemers probeerden goed mee te denken vanuit hun rol. In het begin was dit nog lastig, en moesten de deelnemers vaak herinnerd worden of ze dat vanuit eigen belang dachten of vanuit de aangenomen rol. Later ging het steeds soepeler en werden de alternatieven beter doorgrond. Het uitspreken van voorkeuren bleek makkelijker dan het schrappen van onderdelen uit alternatieven. Het vormen van argumenten en criteria leidde tot interactie en nieuwe gedachte vorming. Helaas was de zaal wel wat luidruchtig, en was het soms moeilijk om iedereen bij het gesprek te betrekken door de grotere groepen. Daarnaast vonden sommige deelnemers dat ze te weinig kennis hadden, om te oordelen over de alternatieven. Echter, door er voor te kiezen om de deelnemers vroeg mee te nemen in het ontwikkelen van de alternatieven, is nog niet elk detail uitgedacht. Hierdoor zijn de alternatieven breed en is het dus ook niet mogelijk om nog niet uitgewerkte details in de alternatieven uit te werken.

Aan het einde van de plenaire sessie werden kritische vragen gesteld over de wijze waarop de resultaten van de werkplaatsen worden meegenomen in de verdere uitwerking en besluitvorming. Aan de hand van de sheet, waarop de rollen in het project van werkplaats, ambtelijk overleg, bestuurders zijn toegelicht, heeft de projectorganisatie hierop antwoord gegeven. Zoals ook in de eerste werkplaats al aangegeven, zal in de volgende werkplaats een afvaardiging van de Stuurgroep aanwezig zijn. Daarmee kunnen de resultaten van de werkplaats aan hen gepresenteerd worden.

Resultaten algemeen

De deelnemers begonnen deze werkplaats met de oefenronde: het kiezen van het alternatief waar ze de minste kans voor zagen. Tijdens deze oefenronde waren er 33 deelnemers. 21 deelnemers kozen alternatief A Eigentijdse Maas, 7 kozen alternatief E Ruige Maas, 4 kozen alternatief F Circulaire Maas en 1 koos alternatief D Gemoedelijke Maas. Geen van de deelnemers liep naar Alternatief B Iconische Maas en C Gemoedelijke Maas.

Hierna kwam de tweede oefenronde, waarbij de deelnemers het alternatief moesten kiezen waar hun voorkeur naar uit ging. 15 deelnemers kozen voor Alternatief B Iconische Maas, 9 kozen voor D Gemoedelijke Maas, 7 kozen voor E Ruige Maas en 2 voor C Lommerrijke Maas. Niemand van de deelnemers koos in deze ronde als voorkeursalternatief Alternatief A Eigentijdse Maas of F Circulaire Maas.

Het werken met de verschillende rollen heeft de deelnemers aan het denken gezet. Aan het einde van de werkplaats toen de alternatieven gescoord mochten worden, zijn er andere keuzes gemaakt dan in de oefenronde. Van de 99 stickers die geplakt zijn, zaten 35 op Alternatief B Iconische Maas, 21 op D Gemoedelijke Maas, 17 op C Lommerrijke Maas, 16 op E Ruige Maas, 8 op A Eigentijdse Maas en 2 op F Circulaire Maas.

Aantallen bij alternatieven	A	B	C	D	E	F	totaal
Oefen ronde: alternatief afvallen	21	-	-	1	7	4	33
Oefen ronde: voorkeursalternatief	-	15	2	9	7	-	33
Stickers voorkeursalternatief	8	35	17	21	16	2	99

Gekeken naar het verschil tussen de oefen rondes en de eindronde, zijn er een aantal observaties te maken. In beide rondes kwam alternatief B Iconische Maas uit als alternatief met de meeste voorkeur, met volgend alternatief D. Hoewel in de oefenronde Alternatief C nauwelijks gekozen is, scoorden alternatief C en E in de eind ronde hierna de meeste stickers. Ook is het opmerkelijk dat in de oefenronde niemand koos voor alternatief A en F, terwijl deze in de laatste ronde toch nog een aantal stickers gekregen hebben.

Resultaten per rol

In het volgende deel van het verslag zijn de veel voorkomende argumenten en criteria van de deelnemers per alternatief en per rol uitgewerkt. Omdat er deze keer geen vaste groepen per alternatief waren, geven de getallen achter de rollen per alternatief aan hoeveel deelnemers er per ronde welk alternatief kozen. Na de oefenronde zijn er nog enkele deelnemers binnen gelopen, en in sommige rondes waren niet alle deelnemers actief. Hierdoor verschilt het totaal aantal deelnemers per ronde.

In de factsheet (zie bijlage) is het volledige overzicht gegeven van de opmerkingen en argumenten vanuit de verschillende rollen, zoals vastgelegd op de post-its en flip-overs (dik gedrukt).

Vraag A: Wat is het doorslaggevende criterium waardoor je voor dit alternatief kiest?

A Eigentijdse Maas	
<i>Kernpunten vanuit de groep: continuïteit en behoud</i>	
Natuurlijkheidshebber (0) -	Recreant (1) + Er is voldoende afwisseling
Bewoner (4) + Weinig verandering en rust + Behoud agrarische bedrijven draagt bij aan leefbaarheid dorpen (banen, carnaval, enz.) + Afwisselend landschap: agrarisch en natte natuur	Landschap en cultuurhistorie liefhebber (1) + Behoud huidige waarde + Koesteren van bestaande cultuurhistorische elementen
Ondernemer (7) + Continuïteit agrarische bedrijven en behoud goede landbouwgronden + Variatie gebied is goed voor toerisme en recreatie + Sluit aan bij de huidige structuur en biedt de meeste mogelijkheden om uit te breiden	Bestuurder (0) -
B Iconische Maas	
<i>Kernpunten vanuit de groep: Geen hoogte opgave en variatie</i>	
Natuurlijkheidshebber (7) + Geen hoogte opgave + Variatie: afwisseling in akkers en natuur, en meeste mogelijkheden voor veel verschillende mensen	Recreant (10) + Variatie en mogelijkheden, bij elk moment en elk gezelschap: cultuurhistorie, natuur, (water)recreatie + Aantrekkelijke stads- en dorpsgezichten
Bewoner (14) + Geen hoogte opgave, hierdoor best passend bij huidige situatie en cultuurhistorie blijft zichtbaar + Aanwezigheid Verkade natuur + Ruimte voor (lokale) vrijetijdseconomie	Landschap en cultuurhistorie liefhebber (9) + Dijk niet verhogen 'spaart' oude huizen, zo behoud je cultuurhistorische resten + Cultuurhistorische elementen worden versterkt + Verschillend uiterwaarden geven verschillende tijdslagen weer met meanders en natuur
Ondernemer (8)	Bestuurder (13)

<ul style="list-style-type: none"> + Geen hoogte opgave + Variatie: afwisseling in akkers en natuur, en meeste mogelijkheden voor veel verschillende mensen 	<ul style="list-style-type: none"> + Geen hoogte opgave + Variatie tussen cultuurhistorie, recreatie, natuur en leefbaarheid. Iedereen komt in bepaalde mate aan trekken + Extra waterstandsdeling om dijk te sparen
---	---

C Lommerrijke Maas <i>Kernpunten vanuit de groep: Volledig, veelzijdig en luxe</i>	
Natuurlijkheids (3) <ul style="list-style-type: none"> + Afwisseling en diversiteit: Verkade natuur, bakenbomen, terugkomst en herstel oude meanders en riviernatuur + Kansen voor landbouw als beheerder van natuur + Natuur biedt kans voor recreatie om beleefbaar te maken 	Recreant (9) <ul style="list-style-type: none"> + Veelzijdig/grote variatie in recreatie mogelijkheden: actief/ rust/ natuur/ bourgondisch door lommerrijk karakter + (Boven)regionaal aantrekkelijk
Bewoner (4) <ul style="list-style-type: none"> + Cultuurhistorische waarde benutten, behouden van bestaande waarde (op de dijk wonen)/ identiteit + Volledig plan: herkenbare dijk (met bomen), meanders, water terug naar de dijk, recreatie + Plan geeft luxe uitstraling, met landgoederen en recreanten voorzieningen 	Landschap en cultuurhistorie liefhebber (9) <ul style="list-style-type: none"> + Verkade natuur is van groot landschappelijke waarde: samenspel van cultuur en natuur + Mogelijkheid om landgoederen te combineren met nieuwe woningen + Behoud bestaande kwaliteit (bomen op dijk) met ook nieuwe schoonheid (nieuwe landgoederen en havens)
Ondernemer (4) <ul style="list-style-type: none"> + Kansen voor landbouw als beheerder van natuur + Aantrekkelijke omgeving voor ondernemers met mogelijkheden en stimuleren van unieke recreatie + Alternatief ondersteunt bestaande bedrijfstak voor recreatieve ondernemers 	Bestuurder (4) <ul style="list-style-type: none"> + Verwachting is dat het alternatief het grootste/breedste draagvlak voor meeste stakeholders heeft + Alternatief wordt gezien als een goede basis voor verdere ontwikkeling d.m.v. inpluggen van elementen uit andere alternatieven + Gedacht wordt dat het alternatief het meest betaalbaar en realistisch in tijd

D Gemoedelijke Maas <i>Kernpunten vanuit de groep: Bovenregionale aantrekkelijke rust</i>	
Natuurlijkheids (8) <ul style="list-style-type: none"> + Omvang en diversiteit van de natuur (gebruik en doel) met contrast met bewoonde wereld + Toegankelijke natuur + Inheemse natuur, passend bij het gebied 	Recreant (7) <ul style="list-style-type: none"> + Rust met afwisselend landschap en dijk + Unieke dijk met dorpjes + Groot toegankelijk natuurareaal
Bewoner (8) <ul style="list-style-type: none"> + Behoud karakter van mooie, diverse omgeving en dijk + Inpassing bestaande situatie, extensieve recreatie en zoning + Mooie diverse omgeving, natuur, cultuur, rust en ontspanning 	Landschap en cultuurhistorie liefhebber (6) <ul style="list-style-type: none"> + Natuurlijk landschap, niet kunstmatig vormgegeven + Historie wordt teruggebracht door herstel oude meanders + Verbonden natuurgebieden
Ondernemer (5) <ul style="list-style-type: none"> + Rust is economische aantrekkelijk + Versterken marktpositie met intensieve recreatie Gelderse zijde en extensieve recreatie Brabantse zijde + Bovenregionaal aantrekkelijk 	Bestuurder (10) <ul style="list-style-type: none"> + Verwacht is dat het alternatief toekomstbestendig, uitgebalanceerd en betaalbaar is + Alternatief wordt gezien als best passend binnen beleid (waterstandsdeling, weerdverlaging met natuurdoelen en dijkversterking) + Gebruik maken van bestaand situatie met behoud uniekheid en diversiteit, versterken waar kan van leefbaarheid, economie en recreatie

E Ruige Maas <i>Kernpunten vanuit de groep: Veilig, uniek en robuust</i>	
Natuurlijkheids (15) <ul style="list-style-type: none"> + Robuuste, wilde en dynamische natuur 	Recreant (8) <ul style="list-style-type: none"> + Natuurlijkheids is de recreant

<ul style="list-style-type: none"> + Maximale mogelijkheden voor beleving en diversiteit natuur + Voor langere termijn met dijk als vast element, je kunt het gebied met rust laten 	<ul style="list-style-type: none"> + Brede dijk met ruimte voor verschillende verkeersstromen + Natuur en rust, maar toch veelzijdig met natuur en watersport
Bewoner (2) <ul style="list-style-type: none"> + Unieke woonplek in Nederland, met wildernis naast de deur + Natuur- en waterrecreatie voor de deur 	Landschap en cultuurhistorie liefhebber (8) <ul style="list-style-type: none"> + Oude dijk blijft hetzelfde naast Deltadijk (behoud rabatten, wielen, etc. binnendijs) + Vanaf het water is het landschap te beleven + Herstelde meanders en dynamiek in uiterwaarden (eeuwen oud systeem)
Ondernemer (3) <ul style="list-style-type: none"> + Kansen voor natuureducatie, activiteiten als kano, wandel, fiets, survival + Ondernemers die zich aanpassen aan robuustheid + Kansen voor veel verschillende ondernemers 	Bestuurder (6) <ul style="list-style-type: none"> + Simpel één thema met maximale veiligheid en ruimte voor duurzame innovaties op de dijk + Verwacht wordt gefaseerde realisatie en goedkoop beheer + Verwachting is langdurig waar voor je geld, veiligheid is jaren geborgd en biedt veel kansen

F | Circulaire Maas

Kernpunten vanuit de groep: Nieuwe kansen voor duurzaamheid en economie

Natuurlijkheids (1) <ul style="list-style-type: none"> + Vernieuwing en duurzaamheid zodat de natuur mondiaal beter geborgd wordt 	Recreant (1) <ul style="list-style-type: none"> + Duurzaamheid is de nieuwe trigger voor recreatie + Proeftuin voor landbouw en recreatie + Lokaal nieuwe(re) soorten uitdagingen in sport en ontspanning
Bewoner (1) <ul style="list-style-type: none"> + Gevarieerd klimaat 	Landschap en cultuurhistorie liefhebber (1) <ul style="list-style-type: none"> + Blijft productielandschap, geeft weinig verandering
Ondernemer (8) <ul style="list-style-type: none"> + Nieuwe kansen voor ondernemers: in landbouw, energiewinning (gericht op productie) en recreatie (educatief, innovatief en internationaal) + Versnelling van duurzaamheid + Geeft de mogelijkheid zelfvoorzienend in energie te worden 	Bestuurder (2) <ul style="list-style-type: none"> + Toekomst gerichte, nieuwe economische impuls + Bovenop huidige economie

Vraag B: Wat dient geschrapt te worden uit dit alternatief?

De elementen die volgens de deelnemers geschrapt mogen worden per alternatief zijn niet per rol weergegeven. Er is hiervoor gekozen omdat veel elementen overlappend zijn, en niet altijd vanuit een bepaalde rol gevuld.

A Eigentijdse Maas, schrappen van: <ul style="list-style-type: none"> - onbeheerde ruigte - dijkophoging - 0 cm waterstands daling - gemengde verkeersstromen - gewasbeschermingsmiddelen voor bloemrijkgrasland - afwezigheid duurzaamheid 	D Gemoedelijke Maas, schrappen van: <ul style="list-style-type: none"> - afwezigheid bakenbomen - grote hoogte opgave - eentonigheid - scheiding van verkeer - natuurdijken - unieke woningen achter de dijk - dijkverbreding aan landzijde - te lieve/cultureelrijke natuur - focus op hoogseizoen - losliggende meanders - afwezigheid van landbouw - bomen op de dijk - overal toegang van natuur - veel moeras/ ontoegankelijk moeras - maatregelen in winterbed - beperkt natuuronderhoud - beperkte duurzaamheidsambitie - Biesbosch natuur
--	--

<p>B Iconische Maas, schrappen van:</p> <ul style="list-style-type: none"> - drijvende woningen/hutjes - doorgaand verkeer op de dijk - onbeheerde ruigte/ bende - doorgaand verkeer op dijk / verkeersprobleem - overal toegang van gemotoriseerd (vaar)verkeer en jachthavens - (combineren) landbouw en Verkade natuur - smalle traditionele dijk - overal toegang uiterwaarden - zomerbedverdieping - gebiedseigen grond - mogelijkheden voor actievoerders - afwezigheid duurzaamheid 	<p>E Ruige Maas, schrappen van:</p> <ul style="list-style-type: none"> - afwezigheid toegankelijkheid natuur - Deltadijk - één type dijk - afwezigheid bakenbomen - overal toegang van gemotoriseerd (vaar)verkeer en jachthavens - snel rijdend (gemotoriseerd) verkeer op dijk - landbouw - ontoegankelijke Biesbosch natuur - bedrijven in uiterwaarden (veevoederfabriek, steenfabriek, betoncentrale) - hoge bebouwing aan rand van dorpen - verbinding met Gouden Ham - gebiedseigen grond in depot - afwezigheid landbouw - directe ophoging dijk
<p>C Lommerrijke Maas, schrappen van:</p> <ul style="list-style-type: none"> - overal toegang van recreatie, ook in natte gebieden - uniforme bomendijk - Verkade natuur - landgoederen met uitbreiding woning contingent - landbouw gecombineerd met natuur - dijkhoging - verkeersbeperkingen op dijk - afwezigheid duurzaamheid 	<p>F Circulaire Maas, schrappen van:</p> <ul style="list-style-type: none"> - enkele hoge windturbines - te weinig waterstandsdeling - mogelijkheden voor traditionele ondernemer - verlies van historische waarde - telen van nieuwe grondstoffen - afwezigheid bakenbomen - lisdoddencultuur - (beperkingen) woningbouw

Wanneer gekeken wordt naar de uitspraken over de alternatieven, zijn veel voorkomende onderwerpen de hoogte opgave van de dijk, bakenbomen, beheer, Verkade natuur, zonering, gemotoriseerd (vaar)verkeer, landbouw en de cultuurhistorische waarde. Hieruit zullen een aantal goede criteria geselecteerd worden die verder meegenomen zullen worden.

Bijlage: criteria en argumenten per rol per alternatief

De niet-vetgedrukte tekst is door de deelnemers op de post-it's geschreven. De vetgedrukte tekst is de tekst die door de tafelleider op de flipover is geschreven, deze komt soms overeen met de tekst op de post-it's.

A Eigentijdse Maas	
Natuurlijkheidsbehouwer	
+	-
Bewoner	
+ Voedselzekerheid, regionaal geproduceerd	- Bloemrijkgasland zorgt voor extra gebruik
+ Toekomst blijft behouden, minimale overlast in de	gewasbeschermingsmiddelen

toekomst	- Huidige natuur beter beheert worden, anders ontstaat er ruigte
+ Lokaal geproduceerd voedsel	- Geen ruigte
+ Weinig verandering	- Geen dijkverhoging
+ Rust	
+ Behoud agrarische bedrijven draagt bij aan leefbaarheid dorpen (baantjes, carnaval enz.)	
+ Afwisselend landschap, agrarisch en natte natuur	
Ondernemer	
+ Sluit aan bij de huidige structuur en biedt de meeste mogelijkheden om uit te breiden	- Natuurbeheer kost geld
+ Doorgaan op huidige ontwikkelingen	- Waterstandsding 0 cm hoeft niet
+ Geen beperkingen op reguliere bedrijfsvoering	- Grote ophoging vergeleken andere gebieden geeft een minder aantrekkelijk uitzicht
+ Ruimte recreatie	- Wel duurzaamheid (gebruik aan duurzaamheid niet goed)
+ Diverse uiterwaarden trekt mensen	- Gebrek aan duurzaamheid
+ Huidige situatie wordt gestimuleerd	- Geen forse dijkverhoging
+ Hoge kwaliteit gronden blijven behouden voor landbouw	- Waterstandsding niet uitsluiten
+ Economisch rendabel verdienmodel	
+ Trekt toeristen, variatie, duurzaamst	
+ Cultuur in veilige als natuur	
+ Kwaliteit gronden: Productie landbouw duurzaam volgen	
+ Continuïteit agrarische bedrijven	
+ Variatie gebied goed voor toerisme en recreatie	
+ Behoud goede landbouwgronden	
Recreant	
+ Er is al voldoende afwisseling	- Te veel verkeersstromen bij elkaar → verkeersveiligheid
Landschap en cultuurhistorie liefhebber	
+ Bestaande cultuurhistorische elementen koesteren	-
+ Behoud huidige waarden	
Bestuurder	
+	-

B | Iconische Maas

Natuurlijkheidsliefhebber

+ Variatie	- Drijvende huisjes zoveel mogelijk beperken
+ Meeste beleving voor toeristen	- Geen huisjes of drijvende hutten
+ Veel variatie	- Geen drijvende woningen
+ Mooie afwisselen van natuur en akkers, veel meer mogelijkheden voor het gebied als andere opties	- Doorgaand verkeer
+ Geen hoogte opgave voor dijk en toch waterstandsding (kostenbesparend)	- Rust behouden
+ Geen dijkverhoging	- Ruigte = bende, moet opgelet worden
+ Vernieuwing natuur	- Snelvaren verbieden en motors en wielrenners van de dijk
+ Geen hoogteopgave	- Drijvende woningen/hutjes
+ Natuurlijke aanleg strandjes en wandelmogelijkheden	- Doorgaand verkeer op de dijk
+ Geen hoogte opgave	- Ruigte moet beheerd worden
+ Variatie: afwisseling in akkers en natuur, en meeste mogelijkheden voor veel verschillende mensen	

Bewoner

+ Geen dijkverbetering	- Krimp na 2030 klopt niet
+ Geen verhoging van de dijk, iconische onderdelen behouden	- Acht havens
+ Geen hoogte opgave	- Bomen langs de dijk behouden, mist in tabel
+ Geen dijkverhoging	- Bakenbomen behouden, mist in tabel
+ Geen hoogte opgave	- Bakenbomen en bomen lands de dijk, missen in tabel
+ Geen hoogte opgave	- Geen Verkade natuur
+ Geen dijkverhoging	- Drijvende huizen, geen huizen waarden
+ Geen verhoging	- Geen landbouw
+ Geen hoogte opgave	- Innovatie en duurzaamheid mist
+ Extra waterstandsding, hierdoor minder	- Weinig uitbreiding dorpen → wonen en leefbaarheid
	- Zo min mogelijk landbouw, gebied is te mooi

<ul style="list-style-type: none"> dijkverhoging + Geen verhoging, beter voor blootleggen van archeologie en historie in de toekomst + Oog voor cultuurhistorie bij Ravenstein, i.c.m. dijkversterking + Fan van Verkade natuur + Cultuurhistorische structuren versterken + Recreatie binnen- en buiten gebied + Typische karakter van gebied en dorpskernen blijft bewaard + Verkade-natuur, ondernemers, kosten + Verkade-natuur, ruimte voor recreatie + Vrijtijdseconomie lokaal + Best passend bij huidige situatie + Geen hoogte opgave + Cultuurhistorie + Verkade-natuur + Ruimte voor vrijetijdseconomie (lokaal) + Best passend bij huidige situatie + Iconen behouden en zichtbaar maken 	<ul style="list-style-type: none"> - Natuur en woningen scheiden - Extra jachthavens met gemotoriseerd vaarberkeer, geeft verrommeling en rustverstoring - Verkade-natuur en landbouw combi - Drijvende huizen
Ondernemer	
<ul style="list-style-type: none"> + Veel mogelijkheden voor ondernemers, vooral op recreatiegebied en ook nog beperkt voor de landbouw + Zowel verschillende type recreatie als landbouw, breed aanbod + Vele vormen van recreatie: boor rustzoeker, actievoerder en cultuurliefhebber + Veel mogelijkheden voor toerisme en recreatie + Diversiteit geeft kansen: natuur, cultuur, historie, stadjes + Ruimte voor streekproducten + Horeca/ verblijven, actief beleven + Meeste recreatieve variatie, lokaal overstijgend + Bestaande agrariër kan innoveren + Veel recreatie, veel roerisme: gunstige positie + Voor landbouw ook nog enige ruimte + Veel mogelijkheden door variatie + Diversiteit geeft kansen → verschillende type/categorieën recreanten + Landbouw heeft perspectief gekoppeld aan recreatie en innovatie mogelijkheden 	<ul style="list-style-type: none"> - Moeten veel maatregelen genomen worden om het brede scala aan recreanten te faciliteren, de dijk is hiervoor te smal - Als agrarische ondernemer mag er meer ruimte - Te veel mensen buitendijks - Traditionele landbouw geen kans - Meer ruimte voor landbouwondernemer, beperkingen voor landbouw schrappen - Veel bezoekers hebben faciliteiten nodig, ook Gelderland! - Zoneren, niet iedereen overal buitendijks
Recreant	
<ul style="list-style-type: none"> + Voor elke recreant wat te vinden + Recreatiemogelijkheden afhankelijk van het moment en gezelschap, breed aanbod + Veel recreatie mogelijkheden voor verschillende recreanten + Mooi weer = waterrecreatie! + Diversiteit in cultuur, natuur en wandelen/fietsen + Kanoën als waterrecreatie + Voldoende aanlegplekken en mogelijkheden om cultuurhistorische plekken te bezoeken en voldoende overnachtingsmogelijkheden + Variatie trekt mensen, voor ieder wat wils: varen, terrassen, natuur, genieten, fietsen, wandelen + Mogelijkheden om het gebied in te gaan met routestructuren en haventjes + Variatie en mogelijkheden, bij elk moment en elk gezelschap: cultuurhistorie, natuur, wandelen/fietsen, waterrecreatie + Stads- en dorpsgezichten 	<ul style="list-style-type: none"> - Geen kleinschalige woningbouw water gerelateerd, maar uitbreiden dorpswoningen - Landbouw minder aantrekkelijk - Ook mogelijkheden voor minder mooi weer: slechtweer activiteiten - Vaartijden pont - Bloemrijkgrasland minderen, meer dynamische natuur en meer variatie in gewassen - Dorpen levendig houden
Landschap en cultuurhistorie liefhebber	

<ul style="list-style-type: none"> + Versterken cultuurhistorische structuren en elementen + Versterken cultuurhistorische waarden + Cultuurhistorische elementen ondergronds (zichtbaar maken met uniforme informatieborden) + Versterken cultuurhistorie + Het versterken van de cultuurelementen + Versterken cultuurhistorie: diverse uiterwaarden voor verschil landschap, uitzicht moeraslandschap + Dijken niet verhogen zodat historische leemten behouden blijven + Oude meanders terug brengen + Historie behouden, vooral in Ravenstein + Meeste variatie in landschap met duidelijk inbedding van cultuur + Dijk niet verhogen 'spaat' ook oude huizen, zo behoud je cultuurhistorische resten bij Ravenstein + Cultuurhistorische elementen worden versterkt + Verschillend uiterwaarden geven verschillende tijdlagen weer met meanders en natuur + Verdedigingslijnes zichtbaar + 	<ul style="list-style-type: none"> - Gebiedseigen grond - Vermindering bebouwing, om voldoende jeugd in de kernen te houden - Beperking (geen) drijvende recreatiewoningen - Zomerbedverdieping - De recreant actievoerder hoeft hier niet - Wat verbindt het gebied - Zomerbedverdieping is niet realistisch, en komen overeen met natuurdoelen, KRW-doelen en de koppeling met drinkwater - Trendbreuk moet voorkomen worden, jeugd moet binnen gehaald worden
Bestuurder	
<ul style="list-style-type: none"> + Minder toestanden met bewoners in het gebied voor geen hoogteopgave + Geen dijkverhoging + Geen tot weinig verandering (dijkverhoging) + Geen hoogteopgave + Extra waterstandsdeling, geen hoogte opgave, meest voordelig en alle positieve effecten haalbaar + Onderzoek mogelijkheden om uit Alternatief D de bovenregionale elementen te realiseren + Veiligheid waarborgen is belangrijkste voor bestuur, daarna alles handhaven + Bestuur moet groep meedenkers serieus nemen, dan alle argumenten naast elkaar leggen + Voor ieder wat wils + Goede combinatie recreatie, natuur en leefbaarheid + Cultuurhistorie + Historische elementen + Mooiste plan voor bewoners, recreanten, ondernemers, natuurliefhebber. Iedereen komt in een andere mate aan zijn trekken, een plan vol mogelijkheden + Iedereen zijn eigen plek en voordelen: landbouwers, bewoners, natuurliefhebber etc. + Landschap is divers en iconisch + Voor iedereen wat: Historie voor bewoners, landschap en natuur voor bezoekers, en flinke waterstandsdeling + Meeste toekomstperspectief voor toeristen en landbouwers + Onderhoudsvriendelijke + Voor iedereen wat wils, landbouwer, natuur, geen dijkverhoging en realistisch + Historie wordt beschermd + Geen dijkverhoging + Variatie tussen cultuurhistorie, recreatie, natuur en leefbaarheid. Iedereen komt in bepaalde mate aan trekken + Extra waterstandsdeling + Onderhoudsvriendelijke = kosten efficiënt 	<ul style="list-style-type: none"> - Gebiedseigen grond niet in depot - Zomer- en winterbedverdieping overbodig, overbodige kosten - Kaders missen van beleid en bestuur - Verkeersprobleem, voorziet te weinig voor toename verkeer - Geen depot - Overlast beperken (ratten worden een groot probleem)

C | Lommerrijke Maas

Natuurlijkheidsbeheerder

- + Verschillende typen natuur/ beleefbaarheid
- + **Afwisseling en diversiteit: Verkadenatuur, moerassen en bakenbomen**
- + **Terugkomst en herstel oude meanders en riviernatuur**
- + **Meer (onder)water natuur**
- + **Landbouw als natuurbeheerder**
- + **Inspelen op natuur gerelateerde recreatie**
- +

- Niet te veel recreanten in natte gebieden
- **Zonering voor recreatie is nodig en goed mogelijk**
- **Niet overal bomen op de dijk**
- **Landbouw past niet bij natuur** (geen beleid of natuurwaarde)

Bewoner

- + Herkenbare dijk
- + Extra natuur met vele mogelijkheden voor gebruik uit andere alternatieven
- + Alle waarde zijn aanwezig, aanvulling op het reeds bestaande
- + **Cultuurhistorische waarde benutten, behouden van bestaande waarde (op de dijk wonen)/ identiteit**
- + **Plan is volledig: bomen op de dijk, meanders, water terug naar de dijk, en recreatie**
- + **Plan geeft luxe uitstraling, met landgoederen en recreanten voorzieningen**

- Gemis van duurzaamheid, waar wel ruimte voor is
- **Landbouw mag minder, natuur mag meer**
- **Verkade-natuur als basis schrappen**
- **Verhoging van de dijk schrappen**

Ondernemer

- + Fraaie omgeving met Verkade natuur geeft positieve uitstraling voor de toerist en recreant
- + Unieke beleving van dijk door bomen op de dijk: interessant voor bezoeker
- + Meet recreanten dus meer verdienen door versterken cultuurhistorische elementen en toegankelijke natuur
- + Havens en horeca
- + Recreatievaart met nieuwe functies
- + (boven) regionaal
- + Uitbreiding woning contingent, aantrekkelijk voor woningbouw
- + Vol inzetten op recreatie, zowel land als water
- + Maas is al unieke bijzonderheid, mooi te benutten
- + Jachthaven en pleziervaart is top voor toerist
- + **Mogelijkheden en stimuleren van unieke recreatie**
- + **Woningbouw, aantrekkelijk plan/omgeving**
- + **Kansen voor Landbouw als beheerder van natuur**
- + **Aantrekkelijke omgeving voor ondernemers**
- + **Alternatief ondersteund bestaande bedrijfstak voor recreatieve ondernemers**

- Bomenlint, diversiteit is interessanter dan uniformiteit
- Uniformiteit dijk, meerder dijktypes
- Uniformiteit: bomenlint, diversiteit
- **Bomendijk overal is niet aantrekkelijk: diversiteit door afwisseling met dijktrajecten zonder bomen bij uitgestrektheid**

Recreant

- + Veel verschillende aspecten van recreatie
- + Alle vormen van recreatie aanwezig, zowel intensief als extensief
- + Inspelen op recreatievaart met nieuwe functies voor recreanten
- + Breed recreatie aanbod
- + Er is voor elk wat wils: terrassen, haven, zwemstrandjes
- + Volledige bomen op de dijk
- + Veel soorten recreatie
- + Veel variatie in de natuur en toch tussen de mensen
- + Actief, rust en natuur → variatie
- + Goede voorzieningen voor de recreant + toegankelijk
- + (boven)regionaal gebied
- + Diversiteit aan recreatie mogelijkheden, o.a. wellness
- + **Veelzijdig/grote variatie in recreatie mogelijkheden: actief/ rust/ natuur/ bourgondisch door lommerrijk**

- Moet niet te recreatief worden
- Dijk te eenvormig
- Uitbreiden woning contingent
- Overlast door verschillende vormen van recreatie open rond de dijk
- Doorstroom/mobiliteit verbeteren, i.v.m. meer bezoekers. Dit mist.
- Meer strandjes toevoegen
- Uniformiteit in inrichting
- Bomenlint hoeft niet per se
- Onbeperkte uitbreiding van recreatieve bestemmingen legt beperking op voor agrarische ondernemers
- **Onbeperkte uitbreiding van recreatieve bestemmingen legt beperking op voor agrarische ondernemers (stankcirkels en geluidshinder)**
- **Niet overal bomen op de dijk, door variatie neemt recreatieve waarde toe**

<ul style="list-style-type: none"> + karakter + Cafés, restaurants, en havens 	<ul style="list-style-type: none"> - Aandacht voor bijpassende infrastructuur - ondernemers (stankcirkels en geluidshinder)
Landschap en cultuurhistorie liefhebber	
<ul style="list-style-type: none"> + Alternatief met meeste aandacht voor cultuur (buitenplaatsen, haventjes) + Samenspel natuur en cultuur + Behoud bestaande kwaliteit met ook nieuwe schoonheid + Bomen op de dijk + Herkenbare lijnen + Verkade natuur en moeras + Bomen bij Demen-Dieden + Cultuurhistorische elementen worden versterkt + Variëteit aan landschappen + Mogelijkheid om landgoederen te combineren met nieuwe woningen + Landschappelijke en cultuurhistorische elementen zijn goed toegankelijk + Verkade-natuur is van groot landschappelijke waarde 	<ul style="list-style-type: none"> - Landgoederen (woningklimaat) - Plan is eenzijdig, te veel uniform - Verschil in dijken en bomenrijen is afhankelijk van historie, schrappen geheel uniforme bomenrijen - Niet overal bomen, dat is geen afwisselen en geen historie - Bomen op de dijk past niet overal, bij minder bebouwde trajecten is het te gekunsteld - Plan vraagt onderhoud, vooral Verkade natuur
Bestuurder	
<ul style="list-style-type: none"> + Alternatief C en B hebben meeste voorkeurselementen + Heeft de meeste potentie om door het gebied gesteund te worden. Veel aspecten zonder elementen uit te sluiten. Sluit aan bij elementen uit D en C en is daarom kansrijk en uitwisselbaar + Verrijking van de omgeving + Veiligheid op langetermijn gewaarborgd + Alternatief heeft grootste/breedste draagvlak voor meeste stakeholders + Alternatief heeft goede basis voor verdere ontwikkeling d.m.v. inpluggen van elementen uit andere alternatieven + Meest betaalbaar en realistisch in tijd 	<ul style="list-style-type: none"> - Alternatief is niet betaalbaar - Alternatief is minder uitgesproken en daardoor lastiger te 'vermarkten' aan mensen buiten het gebied - Tip voor alle alternatieven: Lange termijn revenu moet in besluitvorming worden meegenomen

D | Gemoedelijke Maas

Natuurlijkheidsliefhebber

<ul style="list-style-type: none"> + Maximaal duurzaam natuurrendement + Alternatief heeft inheemse natuur, natuur die er ook echt hoort + Veel aandacht voor natuur en weinig voor recreatie + Natuurlijk + Meeste natuur afwisselend toegepast + Uiterwaarden is diverse natuur + biodiversiteit + Verschil in dijktypes behouden + Grote diversiteit aan natuur en groot potentieel aan ontwikkelingsmogelijkheden + Meest passende natuur voor laag dynamisch gestuwde rivier + Evenwicht tussen de doelen + Kansen voor meerdere doelen + Contrast natuur en bewoonde wereld + Omvang en diversiteit van de natuur, ook in gebruik en doel + Toegankelijke natuur 	<ul style="list-style-type: none"> - Bakenbomen terug - Bakenbomen zijn inpasbaar - Eentonig, relatief weinig afwisseling - Kanalisering Maas - Wel Bakenbomen - Hoge ophoging van dijk - De dijkscheiding van auto's, want nu kunnen ze niet genieten van de natuur - Hoogte 1 meter: niet noodzakelijk, huidige dijkbeeld behouden - Natuurdijken: liever inruilen voor smalle dijk met cultuur en natuurwaarde - Bakenbomen behouden voor zover mogelijk
--	--

Bewoner

<ul style="list-style-type: none"> + Variatie/afwisseling + Mooie diverse omgeving, natuur, cultuur, rust en ontspanning + Bomen mogen blijven/ tuimeldijk + natuurdijk + Wonen binnendijks, natuur buitendijks (uitloop) 	<ul style="list-style-type: none"> - Krimp na 2030 - Unieke woningen achter de dijk → dorpswonen - Dijk maximaal 0,5m verhogen - Schrappen dijkverbreding aan de landzijde - Te lieve natuur (te cultuurlijk)
---	--

<ul style="list-style-type: none"> + Cultuurhistorie koesteren + Rustige gezoneerde recreatie + Behoud karakter + Uitbreiding natuurbeleving en recreatiemogelijkheden in het gebied toegankelijk + Inpassing bestaande situatie, extensieve recreatie zoning + Aantrekkelijkheid wonen omgeving + Behoud dorpskernen + Bomen behoud aan de dijk + Behoud van mooie, diverse omgeving + Extensief en rustig + Karakter dijk blijft behouden 	<ul style="list-style-type: none"> - Verhoging dijk als uitzicht voor woongebied - Oplossing behoud bakenbomen - Krimp moet opgelost worden - Oplossing vinden voor bakenbomen
Ondernemer	
<ul style="list-style-type: none"> + Ontwikkeling van rust-economie + Versterken van elkaar marktpositie door goede samenwerking in diverse recreatiemogelijkheden. Veel groter aanbod creëren + Boven regionale ontwikkeling biedt veel perspectief + Boven regionaal: transferia met horeca en bezoekerscentrum + Geeft kanen voor verscheidenheid aan ondernemerschap: landbouw, vrijetijd, horeca, etc. + Rust is economische aantrekkelijk + Intensieve recreatie aan de Gelderse zijde, Brabantse zijde extensieve recreatie + Rustige recreatie (zeilen en zwemmen) + Boven regionaal aantrekkelijk 	<ul style="list-style-type: none"> - Hoogte opgave - Alleen hoogseizoen-activiteiten - Diverser recreatief mede gebruik mogelijk dan geschetst - Geen dijkverhoging - Losliggende meanders - Niet alleen focus op hoogseizoen
Recreant	
<ul style="list-style-type: none"> + Rust, natuur, genieten en toegankelijkheid + Veel vogels en dieren + Variatie + Voorzieningen zoals horeca, overnachten en winkel + Regionaal georiënteerd, rust, fietsen en wandelen + Rust en weidsheid, in dat kader zijn veel recreatiemogelijkheden + Variërend landschap + Bovenregionaal, rust en vogelrijk + Cultuurhistorische Ravenstein + Diverse dijktypes + Bestaande cultuurhistorische structuren koesteren + Grote schaal van toegankelijkheid natuurareaal + Extensieve karakter van recreatief gebruik + Als recreant kan je hier echt voor de rust en mooi gevarieerd landschap komen + Rust met afwisselend landschap en dijk + Veel fiets en wandel mogelijkheden + Unieke dijk met dorpjes + Interessante cultuurhistorie 	<ul style="list-style-type: none"> - Geen ruimte voor landbouw - Opgravingen en Ravenstein i.c.m. versterken dijk? - Bomen op de dijk behouden - Bakenbomen behouden - Let op goede zoning, om mens en natuur te bedienen en dat er ook wat te verdienen blijft - Cultuurhistorie nog meer versterken en beleefbaar maken - Zuiderwaterlinie zichtbaar maken
Landschap en cultuurhistorie liefhebber	
<ul style="list-style-type: none"> + Geen kunstmatig vormgegeven landschap + Nieuwe kansen door de geïsoleerde meanders, o.a. voor landschapsontwikkeling + Zet in op creëren van rivierlandschap en niet alleen op gebouwen, dus complete plaatje + Natuurgebieden worden met elkaar verbonden + Belangrijk om historie te laten zien, als het weggehaald is, is het voorgoed verdwenen + Herstel oude meanders + Veel afwisselend landschap + Natuurlijke landschap 	<ul style="list-style-type: none"> - Wel landbouw (hoort in dit landschap) - Cultuurhistorie niet alleen koesteren, maar ook versterken - Begaanbaar maken "moeras" of minder moeras - Geen vitale bedrijfsvoering mogelijk voor gangbare landbouw - Verhoring dijk - Dijk als 'lint' door de omgeving is minimaal - Cultuurhistorie laten zien - Minder moeras - Meer extensieve landbouw - Bomendijk meer toepassen
Bestuurder	

<ul style="list-style-type: none"> + Nu 20cm waterstandverlaging. Toekomstbestendig: mogelijkheden bij nieuwe aanpassing ruimte te genereren voor waterstandverlaging + Sluit meeste aan bij bestaand beleid + Breed draagvlak + Bestuurlijke afweging voor ieder wat wils: natuur, recreatie, bewoners, veiligheid + Veiligheid en zo min mogelijk kosten + Past beste binnen bestaand beleid. Voldoet aan waterstandsdaling, weerddverlaging met natuurdoelen en dijkversterking + Betaalbaar + Natuur en toegankelijke dijk + Zorgvuldige inpassing + Uitgebalanceerd in benutten van kansen en beperken van en negatieve effecten + Realistisch en betaalbaar + Gebruik maken van bestaand situatie + Behoud uniekheid en diversiteit, versterken waar kan van leefbaarheid, economie en recreatie + Bereiken van 20cm waterstanddaling, bestaande cultuur koesteren, recreatie ontwikkeling en verkeersveiligheid vergroten + Veiligheid op hoogte en stabiliteit + Toekomstbestendig + Uitgebalanceerd, kansen worden benut, betaalbaar + Is uitbreidbaar met natuur, recreatie en bewoners + Zorgvuldige inpassing, voor iedereen wat + Doelen mogelijk (recreatie, natuur, ondernemer) + Dicht bij beleid 	<ul style="list-style-type: none"> - Maatregelen in het winterbed, moet dat? Wat kost dat? - Natuuronderhoud (meer aandacht voor) - Recreatieve waarde toevoegen - Weg met beperkte duurzaamheidsambitie, liever ben ik bestuurder met oog voor nieuwe opgaven = energietransitie - Meer aandacht voor energieneutraal en duurzaamheid (buiten grondstromen) - Geen Biesbosch natuur - Hoogte dijk kan minder - Meer duurzaamheid toevoegen
--	---

E | Ruige Maas

Natuurlijkheidsbeleving

<ul style="list-style-type: none"> + Robuustheid + Dynamiek op grote schaal + Ultieme natuurontwikkeling + Robuuste/echte natuur a la Biesbosch + Natuurontwikkeling op natuurlijke wijze, wilde natuur + De beleving van de natuur en de diversiteit + Veel water en recreatiemogelijkheden + Maximale mogelijkheden voor natuur + Biesbosch, autonome ontwikkeling + Ruimte voor de 'rustige' natuur, alleen recreatie voor de liefhebber. Geen alledaags bezoek + Ook voor lange termijn door deltadijk + Aangesloten meanders i.c.m. Deltadijk + Robuustheid, wildheid, dynamiek → autonoom + Beleving, diversiteit functies + Maximale mogelijkheden natuur (watervogelgebieden) + Dijk vast element, je kunt het gebied met rust laten + Aansluiting hoog dynamisch (meander) via uiterwaard naar laag dynamisch → dijk 	<ul style="list-style-type: none"> - Zeer zwaar dijklichaam met bebouwing - Niet alle bakenbomen weg/doorzicht, bijvoorbeeld bij bebouwing laten staan - Hier past de deltadijk niet. Geen verbinding met binnendijkse gebied. Dijk zoveel mogelijk behouden - Verkeer wordt 'bevorderd', i.p.v. gemeden. Bevorderen langzaam verkeer - Bakenbomen laten staat tot ze vanzelf verdwijnen - Biesbosch natuur toegankelijke natuur voor burgers - Bedrijven in de uiterwaarden saneren: veevoederfabriek, steenfabriek, betoncentrale - Grof en lomp profiel (gesloten). Binnendijks mooi, buitendijks niet mooi - Geen verkeer of minimaal → verstoring - Toegankelijkheid moet beter - Verdwijnen industriële functies - Deltadijk te zwaar - Gebrek doorkijk
---	--

Bewoner

<ul style="list-style-type: none"> + Unieke woonplek in Nederland, met wildernis naast de deur + Bewoning aan/op de dijk met natuurverbinding (beleving) + Natuurrecreatie voor de deur + Mooiste woonomgeving, ook voor bezoekers van het gebied + Unieke woonplek (net als wadden → trots) mooiste 	<ul style="list-style-type: none"> - 1 type dijk haalt identiteit verschillende dorpen weg - Zwaar dijklichaam - Dijk vormt een probleem bij deze variant - Wel doorstroom naar Gouden Ham - Dijk is niet proportioneel voor het gebied, minder lomp maar wel stevig - Dijklichaam is negatief = eenheidsworst - Pas op: Nieuw bebouwing op juiste locatie (aan de
--	--

<p>woonomgeving</p> <ul style="list-style-type: none"> + Bewoning aan de dijk met natuurbeleving + Natuurrecreatie voor de deur + waterrecreatie (wandelen, fietsen, boot) + Bebouwing (duurzaam) in de dijk 	<p>rand van dorp, niet voor bestaande huizen).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Horizonvervuiling door hoge bebouwing - Wel doorstroom Gouden Ham (minpunt = het ziet er nu niet in)
Ondernemer	
<ul style="list-style-type: none"> + Veel grondverzet, blijvend onderhoud + Kansen voor fietsverhuur, B&B, kamperen + Kansen voor natuureducatie, activiteiten als kano, wandel, fiets, survival + Ondernemers die zich aanpassen aan robuustheid, + Aantal ondernemers is divers + Kansen boot- en fietsverhuur (faciliteren), survival, parcours + B&B, meditatie/rust + Natuureducatie + Lokaal ondernemerschap uitvoering en B&O + Voorwaarde: passend bij ruige natuur 	<ul style="list-style-type: none"> - Gemotoriseerd verkeer tussen Demen en Haren van de dijk af - Megen, Ravenstein en Kasteel Oijen, geheel traject hiervoor inrichten - Niet te veel ondernemers, moet behapbaar zijn - Deel van de dijk afsluiten voor gemotoriseerd verkeer - Niet alleen Megen, Ravenstein, Kasteel Oijen, maar ook daar tussen kansen - Pas op: niet te veel ondernemers
Recreant	
<ul style="list-style-type: none"> + Watersport + Brede natuurlijke recreatie mogelijkheden + Grote variatie aan recreatie + Veel keuze door brede dijk om te genieten met verschillende vervoersmiddelen + Gepaste natuurvriendelijke horeca + Watertoerisme + Vrij liggende fietspaden op brede dijk + Mooie natuur + Verkeer gescheiden op dijk + Natuur + rust, maar toch veelzijdig met natuur en watersport + Watersport, watertoerisme + Nodigt uit om er op allerlei manieren te komen (vrije fietspaden bij dijk (gescheiden) + Grote variatie in recreatie + Natuurlijkheids = bij E recreant + Zoneren verkeer + Verbinding kleine bootjes 	<ul style="list-style-type: none"> - Sommige delen van de dijk vrij van auto's en motoren, bijvoorbeeld tussen Demen en Haren, en Oijen en Lithoijen - Gebiedseigen grond - Geen snelvarende watersport - Verkeerdrukke op dijk wat de ruimte krijgt op een brede dijk - Gescheiden verkeer wel snelheid bekeren - Doorgang kleine bootjes, kano's Gouden Ham aan oostkant - Let op: Verkeerssnelheid beperk(veilig, geluid) - Let op: gebiedseigen grond & speculatie → geen opslagbulten - Geen snelvarende waterrecreatie
Landschap en cultuurhistorie liefhebber	
<ul style="list-style-type: none"> + Bootvriendelijk? + Oude dijk blijft hetzelfde, naast de Deltadijk + Veel vaarmogelijkheden + Vroeger (tot de 13de eeuw) lief de Maas ook als een meander door het landschap + Oude dijk blijft hetzelfde naast Deltadijk (behoud rabatten, wielen, etc. binnendijks) + Vanaf het water het landschap beleven + Dynamiek is eeuwenoud, herstel daarvan 	<ul style="list-style-type: none"> - Geen landbouw - Vervreemding van het gebied - Gebrek aan differentie - Ruige natuur - Trekt slechts een klein publiek, geef overlast aan de ruimte en omgeving met onkruid en ongedierte - Ruige natuur is totaal niet cultuurhistorisch (vruchtbare grond en oude dijk wel) - Toevoegen van nieuwe natuur binnendijks (bijv. Bossen/bouwen op de dijk) - Eenzijdig, geen landbouw (landbouw heeft roots in het gebied) - Eenzijdig publiek - Ruige natuur = niet cultuurhistorisch - Verbinding binnen- buitendijks is nu zwak → natuur binnendijks
Bestuurder	
<ul style="list-style-type: none"> + Veel externe druk om meer natuur te ontwikkelen (EHS/natuurmonumenten/klimaat adaptief maken) + Langdurig waar voor je geld, veiligheid is jaren geborgd en biedt veel kansen + Simpel één thema met maximale veiligheid + Voldoen aan norm waterpeilverlaging, onderhoudsvrije dijk, weinig onderhoud aan 	<ul style="list-style-type: none"> - Verzachten dijklichaam - Benutten vrede deltadijk voor zonne-energie - Hoogteopgave beperken, alleen als strikt noodzakelijk - Geen plek voor aantal van de huidige ondernemers - Veel weerstand kan ontstaan - Grote impact - Besparing middels minder Massief dijklichaam

<ul style="list-style-type: none"> + natuurbeheer, dus economisch en klimaatdoel + Nu starten met minder Massief dijklichaam, indien nodig op lange termijn uitbreiden + Natuurontwikkeling ten kosten van landbouwareaal + Lange termijn visie + Economische ontwikkeling (dijk, landinrichting, recreatie en zonne-energie) + Lange termijn → stevige dijk, klimaat adaptief + Extreem druk natuur/gebiedsvisie + Veel waar voor je geld, investeren en veel kansen + Onderhoudsvrije dijk (goedkoop beheer) + Maximale veiligheid + Minder belasting vanuit landbouw + Potentie deltadijk + Gefaseerde realisatie deltadijk + Ruimte voor duurzame innovaties op de dijk 	<ul style="list-style-type: none"> - Nog niet geoptimaliseerd, inpasbaar - Hoogte +1m uitstellen → meegroeierende dijk - Risico op onvrede in gebied, weerstand
--	---

F Circulaire Maas	
Natuurlijkheidsbeheer	
<ul style="list-style-type: none"> + Vernieuwing en duurzaamheid zodat de natuur mondiaal beter geborgd wordt. 	<ul style="list-style-type: none"> - Te weinig waterstanddaling en minder dijkverhoging (geluidsdruk voor woningen)
Bewoner	
<ul style="list-style-type: none"> + Veel bomen nabij dorpen en op de dijk (beleving) gevarieerd klimaat 	<ul style="list-style-type: none"> - Jammer dat hier geen deltadijk in zit, dan wonen op de dijk met wijds uitzicht - Meer lagere windturbines i.p.v. enkele hoge (landschapsvervuiling)
Ondernemer	
<ul style="list-style-type: none"> + Nieuwe kansen voor landbouw en energiewinning + Vernieuwende kunst en cultuur + Vele kansen voor vernieuwing en projecten + Als recreatie nieuwe doelgroep benaderen heel educatief, innovatief en internationaal + Kansen voor verschillende nieuwe initiatieven als ondernemer energielevering en recreatie in combinatie + Gerelateerd aan water, kansen voor duurzame toekomst met lisdodde cultuur + Erg gericht op productie, energie en landbouw + Duurzaam zelfvoorzienend + Nieuwe kansen voor ondernemers + Versnelling van duurzaamheid + Gericht op productie + Geeft de mogelijkheid zelfvoorzienend in energie te worden 	<ul style="list-style-type: none"> - Verlies van historische waarde - Zonnepanelen en windturbines goed inpassen - Wel deltadijk, niet diverse types - Nieuwe grondstoffen telen - Nieuwe grondstoffen - Als recreatieondernemer, lisdodde cultuurweg, weinig uitzicht voor de maas - Verminking bakenbomen - Voor de traditionele ondernemer - Meer nieuwe ruimte voor nieuwe ondernemingen - Geen uitprobeersels hier, deels vanuit recreatieondernemer
Recreant	
<ul style="list-style-type: none"> + Lokaal nieuwe(re) soorten uitdagingen in sport en ontspanning. Mens houdt van ontspanning + Duurzaamheid is de nieuwe trigger voor recreatie + Proeftuin voor landbouw en recreatie 	<ul style="list-style-type: none"> - Beperkingen woningbouw - Voldoende mensen om faciliteiten te verzorgen
Landschap en cultuurhistorie liefhebber	
<ul style="list-style-type: none"> + Oogst gebruiken aan grondstoffen voor bijvoorbeeld dakbedekking (riet) biomassa etc. + Blijft productielandschap → weinig verandering 	<ul style="list-style-type: none"> - Verdwijnen bakenbomen
Bestuurder	
<ul style="list-style-type: none"> + Graag in elke variant onderzoeken van mogelijkheden toekomst bestendigheid, brengt mogelijk geld op + Toekomst gerichte, nieuwe economische impuls + Bovenop huidige economie + Elementen altijd meenemen 	<ul style="list-style-type: none"> - Geen krimp maar uitbreiden woningen - Meer woningen

Aanwezige deelnemers werkplaats vijf		
Kuijpers	Bert	Batenburg
De Veer	Bram	Oijen
Roeland	Carlette	Oijen
van Meurs	Casper	Dieden
Roffelsen	Cees	Appeltern
Van Son	Danielle	Waterschap Aa en Maas
de Jonge	Erik	Ravenstein
Mandigers	Fons	Natuurmonumenten
de Groot	Frank	Maasbommel
Van Loon	Gijs	Macharen
De Nijs	Ilse	Oijen
Hulshof	Jan	Waterschap Aa en Maas
Van Zetten	Johan	
Ceelen	Johanna	Lithoijen
Rietveld	Karel	Oijen
Van Hulst	Kay	Alphen
Schroder	Lianne	Natuurmonumenten
Groetelaars	Luud	Neerlangel
Mikkers	Maaike	Batenburg
Juijn	Marco	Megen
Meulemans-Bolsius	Margriet	Demen
Van Roosmalen	Mari	Ravenstein
Arts	Mark	Lithoijen
Rijken	Marlies	Neerlangel
Brouwer	Martien	Megen
Wilkens	Menno	Megen
Damme	Rick	Macharen
Kylstra	Robert Jan	Oijen
Magielsen	Sander	Gemeente Oss
Fontein	Stephan	Waterschap Rivierenland
Goosink	Theo	Maasbommel
Heus	Theo	Oijen
Princen	Toon	Demen
Teurlinx	Wim	Megen
De Kleijn	Lizzy	
De Kleijn	Romy	

Aanwezige leden projectteam		
Tim	Smit	Contactpersoon werkplaatsen (tafelleider)
Jan	Bouman	Werkplaatsleider
Berto	Meeuwissen	Leider ingenieursteam (tafelleider)
Suan	Pwa	Tafelleider

Jos	Ijkhout	Tafelleider
Hans	Van Engen	Tafelleider
Michelle	Leemkuil	Tafelleider
Samantha	Hoogewerf	Tafelleider
Friso	Roest	Tafelleider
Paul	Dano	Tafelleider
Fer	Kalis	Tafelleider
Leonie	Straatsma	Tafelleider
Sander	Magielsen	Tafelleider